

УДК 378.147.091.31:[37.041:615.15]
DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi54.470>

Артюшенко А. О.^{*},
orcid.org/0000-0002-2954-2714

ІНТЕРСУБ'ЄКТИВНА ОСНОВА СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ

У пропонованій статті розглядаються деякі аспекти організації самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців з фармації. Автор фокусує увагу на здійсненні суб'єкт-суб'єктної взаємодії під час самоосвітньої діяльності студентів, а саме на її інтерсуб'єктивному підґрунті.

У статті проаналізовано поняття інтерсуб'єктивності, зазначені умови її створення. У педагогічній взаємодії важливого значення набуває налагодження контакту між суб'єктами освітнього процесу: не тільки розуміння інформації, але й вияв емпатії, налаштування на іншу особу. Однією з умов є досягнення згоди через подолання роз'єднаності між індивідами під час комунікації завдяки інтроспекції, самоаналізу. Власний досвід використовується як аналогія для гіпотетичного розуміння досвіду іншої особи. Тоді виникає довіра, бажання співпрацювати й перейти досвід. Інтерсуб'єктивна взаємодія є і умовою, і результатом створення інтерсуб'єктивного поля, в якому відбувається взаєморозуміння і взаємовплив учасників освітнього процесу, їхня спільна діяльність.

Автором зазначено, що інтерсуб'єктивний підхід застосовується і в цифрових засобах комунікації, управління й навчання під впливом ідей самоуправління і саморозвитку цифрових систем. Діалог і «колективний інтелект» використовується як модель для децентралізованого навчання та ухвалення рішень. Міжсуб'єктні знання й навички та мультиакторність формують власний досвід і трансформацію учасників взаємодії під впливом один одного, сприяють їхньому розвитку.

Одним з ефективних методів, які будуються на суб'єкт-суб'єктній взаємодії й використовуються у професійній підготовці майбутніх фармацевтів, є «Flipped Class», який спонукає студентів брати активну участь в освітньому процесі та сприяє їхній самоосвітній діяльності. Метод «перевернутого класу» створено з урахуванням аспектів педагогічної психології, згідно з якими діють когнітивні процеси вищого та менш вищого порядку. Студенти мають можливість досягти нижчих рівнів ієрархії навчальних цілей (запам'ятовування та розуміння нової інформації) самостійно у власному темпі, а потім працювати з участю викладача для досягнення вищих рівнів цілей навчання (застосування, аналіз, оцінювання).

У статті надано приклад використання «перевернутого класу» в самоосвітній діяльності майбутніх фахівців під час їхньої професійної підготовки з акцентом на суб'єкт-суб'єктній взаємодії, яка побудована на інтерсуб'єктивній основі.

Ключові слова: інтерсуб'єктивний підхід, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, трансформація особистості, комунікативні та інструментальні дії, мультиакторність, «перевернутий клас».

Постановка проблеми. Гуманістична спрямованість сучасної освіти полягає в постановленні мети – розвитку особистості, її індивідуальних особливостей, що суттєво визначає розвиток суспільства. Час і актуальна соціальна ситуація вимагає створення нових освітніх технологій, які мають сприяти всебічному вільному розвитку особистості, формуванню її самоосвітнього потенціалу, особистого досвіду та творчих здібностей. У суспільстві постійної трансформації освіта має трансформувати особистість, тобто бути трансформаційною освітою.

Загально визнано, що традиційні підходи до освіти недостатньо сприяють здатності реагувати на нові глобальні виклики. З іншого боку, «неакадемічні» навички та здібності

^{*}© Артюшенко А. О.

все частіше розглядаються як невід’ємна частина допомоги студентам успішно адаптуватися до мінливого світу. Концепція освіти за останні роки змінилася й тепер має бути адаптована до особистих та емоційних потреб студентів у складних, швидко мінливих ситуаціях, які вимагають індивідуальних трансформацій [4]. Професійна підготовка майбутніх фармацевтів має сприяти трансформаційним перетворенням, адаптуватися до них. Її мета – підтримати формування дорослої людини, яка може мислити й діяти як автономний і відповідальний суб’єкт у контексті спілкування та співпраці. Організація самоосвітньої діяльності через реалізацію суб’єкт-об’єктної взаємодії сприяє ефективній співпраці учасників освітнього процесу, зокрема майбутніх фармацевтів, як творчих і активних суб’єктів діяльності, призводить до максимально можливого розкриття їхніх здібностей, талантів, потенціалів, робить освітній процес ефективним майданчиком для їх розвитку й повноцінної реалізації.

Аналіз досліджень. Ідея суб’єкт-об’єктної взаємодії в освітньому процесі описана та обґрунтована в концептуальній моделі людиноцентрованого навчання К. Роджерсом. Суб’єктність є центром наукового пошуку К. Альбуханової-Славської, А. Брушлинського, Л. Виготського, О. Овчаренко, Л. Скорич та інших. Поняття суб’єктності розкривається в різних суб’єктних проявах особистості. До суб’єктних характеристик особистості належать такі категорії, як активність, відповідальність, творчість, рефлексія, цілепокладання, внутрішня свобода, особистісні смисли, цінності, самовизначення, самооцінка тощо. У межах педагогіки співробітництва її розвивали І. Бех, А. Дубасенюк, Г. Троцько тощо. Проблемі суб’єкт-суб’єктної взаємодії в освітній діяльності присвятили свій науковий пошук С. Вітвицька, І. Зайченко, О. Кривонос, А. Міщенко, Л. Подимова, О. Романовський, І. Садовський та інші.

Соціолог Ю. Габермас основою суспільства вважає комунікативні інтеракції [3]. Для нашого наукового пошуку цінним є його думка щодо розмежування двох типів людських дій (у нашому випадку – типи навчання як діяльності), які відрізняються цілями, логікою дослідження, стандартами раціональності та способами встановлення переконань: інструментальних дій та комунікативних дій. В інструментальній сфері дії засновані на причинно-наслідкових зв’язках і навичках ухвалення рішень та орієнтовані на досягнення особою успіху. Це метод, канонізований природничими науками, який ми використовуємо, коли вчимося опановувати нову для себе діяльність. Сам процес навчання в умовах інструментальних дій може бути ефективний лише тоді, коли рефлексія включена у структуру інструментального навчання. В інструментальному навчанні процес розв’язування задач має «гіпотетико-дедуктивний» характер.

Комунікативні дії ґрунтуються на взаєморозумінні діючих індивідів, їх суб’єктності та консенсусі. При цьому важливим елементом теорії комунікативної дії є положення про те, що потрібно отримати згоду взаємодіючих сторін щодо поточної ситуації та очікуваних наслідків, засновану на переконанні, а не на примусі. Головний постулат теорії комунікативної дії – досягнення узгодженості через подолання роз’єднаності між суб’єктами. Комунікативна згода передбачає координацію саме тих зусиль осіб, які спрямовані на взаєморозуміння. Це частина комунікативної дії, що зосереджена на розумінні партнерами значення й сенсу тієї інформації, яку кожен з них хоче донести. Значення створюється через абдуктивне міркування, яке Дж. Мезіроу описує як процес використання власного досвіду як аналогії для гіпотетичного розуміння досвіду іншої людини [2]. Тож теорія комунікативної дії пояснює механізм інтерсуб’єктивної взаємодії.

Зауважимо, що в наукових студіях приділено недостатньо уваги розумінню важливості створення ефективної суб’єкт-суб’єктної взаємодії учасників освітнього процесу загалом і в організації самоосвітньої діяльності зокрема. Умовою такої ефективності вважаємо інтерсуб’єктивний підхід.

Зазначене вище уможливило здійснення мети презентованого дослідження, а саме – обґрунтування інтерсуб’єктивної основи суб’єкт-суб’єктної взаємодії в організації самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців, зокрема в галузі фармації.

Виклад основного матеріалу. У взаємодії між людьми виникає потреба створення власного уявлення про думки інших осіб, що ґрунтується на їхньому ставленні, розумінні та оцінці. Ця потреба виникає з бажання зрозуміти іншу людину і в той же час сформулювати власну позицію щодо неї. В соціальних взаємодіях важливо враховувати їхню діалогічну природу. Оскільки в процесі взаємодії відображається не тільки суб'єктивний світ однієї особи, але й суб'єктивний світ іншої особи, ефективна взаємодія вимагає уважного розгляду, порівняння й узгодження цих світів. Цей аспект тлумачення називається інтерсуб'єктивним [8].

Інтерсуб'єктивний підхід – це напрямок у сучасному психоаналізі, що виник у 1970–ті роки й репрезентований у роботах Роберта Столорю, Бернарда Брандшафта та Джорджа Атвуда. У цьому підході розвиток особистості розглядається не автономно, а як процес трансформації, що розгортається під час установа афективних зв'язків однією особою з іншими.

У середині особливої інтерсуб'єктивної системи виникає трансформація, зміна особистості в результаті взаємодії суб'єктів на основі емпатії та самоспостереження. Відбувається зустріч суб'єктивних відмінностей, які перебувають у взаємовідображальному зв'язку. З інтерсуб'єктивного погляду, інтерсуб'єктивне поле або робочий альянс – це специфічний трансферентний зв'язок, який установається завдяки відчуттю однієї особи, що інша розуміє її переживання та очікування. Відбувається взаєморозуміння, взаємодія та взаємний вплив суб'єктів, що спілкуються між собою [9].

М. Галлікер і Д. Ваймер, аналізуючи інтерсуб'єктивну комунікацію, визначають умови взаєморозуміння між людьми. Однією з таких умов є погодження із запропонованим тлумаченням висловлювання іншої сторони. Це означає, що для уникнення фіктивної, демонстративної згоди співрозмовники мають вирішити питання задоволеності інтерпретацією один одного. Щоб продовжити діалог, партнери мають упевнитися, що кожен із них погоджується з тлумаченням іншого і не приписує йому довільний, нехарактерний зміст [1].

На інтерсуб'єктивному рівні взаєморозуміння досягається через урахування багатьох аспектів – наприклад, урахування відмінностей у контекстах, позиціях, поглядах, думках, інтерпретаціях різних тем. Слід урахувати недостатню конвергенцію контекстів: часто вони протилежні, що потребує взаємного пояснення власних інтерпретацій та зіставлення позицій [7].

Тож міжособистісну взаємодію в освітньому процесі, засновану на розвитку міжособистісних стосунків, можна класифікувати як:

- інтероб'єктивну;
- міжсуб'єктивну (без урахування суб'єктивної позиції іншого суб'єкта);
- інтерсуб'єктивну (з урахуванням суб'єктивної позиції іншого суб'єкта) [5].

На рисунку 1 зазначено види взаємодії у всіх можливих варіантах.

Варто наголосити, що вертикальну взаємодію між суб'єктом і суб'єктом із суб'єктивною позицією здійснити можна, проте вона перетвориться або у взаємодію нижчого рівня (міжсуб'єктивну), або вищого рівня (інтерсуб'єктивну), оскільки інтерсуб'єктивна взаємодія утворюється при рівних позиціях суб'єктів освітнього процесу через обопільні зусилля щодо створення інтерсуб'єктивного поля.

Існують певні закономірності переходу від міжсуб'єктивних відносин до інтерсуб'єктивних. Коли людина висловлюється, безпосередньо висловлювання має не тільки інформаційне, але й емоційно-мотиваційне особистісне забарвлення. Коли суб'єкти обмінюються висловлюваннями, це визначається як діалог. Під час цього процесу відбувається зміна смислів, що призводить до трансформації відносин та особистої еволюції учасників. Змінюючи своє ставлення, суб'єкти створюють спільну дію, яка утворює інтерсуб'єктивне поле.

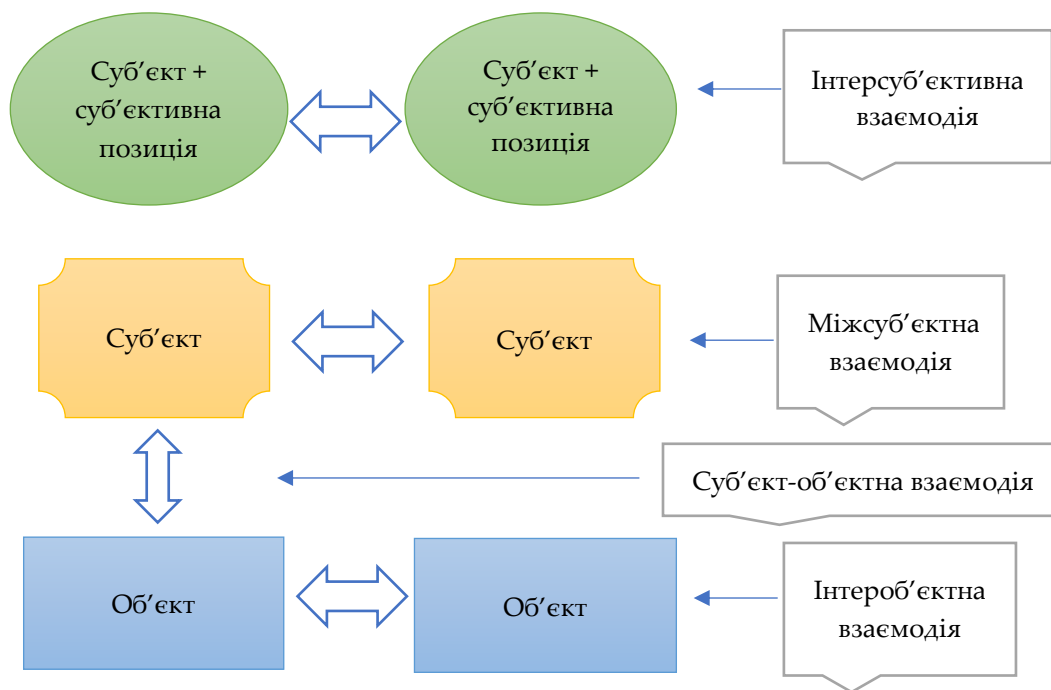

Рис. 1. Види міжособистісної взаємодії в освітньому процесі

Інтерсуб'єктивний підхід використовується і в цифрових засобах комунікації, управління й навчання. У сучасному цифровому суспільстві в центрі уваги є багатоагентні та багатоакторні технології управління, провідним аспектом яких є діалог і ефект «колективного інтелекту», або «ройового» (англ. swarm intelligence), який базується на колективній поведінці агентів у децентралізованих і самоорганізованих системах. Самоорганізація виникає при взаємодії агентів. Ці явища пов'язані з переходом від розуміння ролі спостереження і рефлексії до ролі процесів інтроспекції та саморефлексії, а також «взаємного (спільного) спостереження і рефлексії» під впливом ідей самоуправління й саморозвитку цифрових систем [6]. «Ройовий інтелект» використовується як модель для децентралізованого навчання та ухвалення рішень. Перевагами використання цієї моделі для навчання визначено:

- спільну роботу – можливість обмінюватися інформацією безпосередньо між здобувачами освіти й викладачами;
- пристосованість – здатність на основі отриманих знань і вмінь визначати й класифікувати проблемні зони, які потребують нової інформації, знань або досвіду;
- гнучкість – здатність реагувати на різні умови, що впливають на будь-якого агента в певній системі;
- децентралізованість – здатність діяти незалежно або колективно без центральної координації чи контролю;
- чуйність – здатність негайно реагувати на локальні проблеми без затримки;
- самоорганізованість – здатність виконувати різноманітні ролі відповідно до мінливих освітніх завдань;
- самокоригування – здатність адаптуватися й реорганізовуватися, компенсуючи помилки та виконуючи завдання, навіть якщо окремі агенти зазнають невдачі;
- безпека – можливість ділитися життєво важливою інформацією без шкоди для конфіденційності.

У процесі навчання, розв'язання дослідницьких ситуацій і ситуацій ухвалення рішень учасники виявляють бажання знаходити рішення та вирішувати проблеми. Вони укладають угоди у формі міжсуб'єктних знань і навичок, щоб координувати їх для ухвалення колективного рішення. Сучасні підходи до навчання та виховання базуються

на принципах мультиакторності та інтерсуб'єктивності, дозволяючи розвивати рефлексивний діалог. Цей діалог передбачає глибоке й контекстне осмислення, яке є особистісно наповненим, практично і теоретично зв'язаним з осмисленням себе та світу в контексті діяльності інших «акторів» і систем. Такий підхід сприяє формуванню власного досвіду та трансформації учасників взаємодії під впливом один одного.

Діалогічні, «багатоакторні» або інтерсуб'єктивні технології є не лише джерелом навчання та виховання, самоосвіти та самовиховання, але й стратегічним резервом виживання та розвитку, оскільки пов'язані з трансформацією особистості через вирішення «помилки» як важливих елементів свого розвитку на основі співвіднесення власного досвіду з досвідом інших.

Тож, ураховуючи викладене вище, суб'єкт-суб'єктну взаємодію в освітній та самоосвітній діяльності потрактуємо як створення інтерсуб'єктивного поля у процесі взаємодії суб'єктивних світів учасників освітнього процесу, їхньої трансформації, що розгортається під час установа зв'язків співробітництва однією особою з іншими, їхніх стосунків та взаємного збагачення власних досвідів для успішної діяльності. Це створення взаєморозуміння між викладачем та студентом як суб'єктами рольової (вчитель – студент) та міжособистісної (людина-людина) взаємодії. Ідея саморозвитку в цьому випадку є провідною.

У сучасній психолого-педагогічній науці та практиці суб'єкт-суб'єктна взаємодія здійснюється через модернізацію педагогічних технологій і переосмислення особистісних установок педагогів і студентів, зокрема через використання активних методів навчання.

В інноваційному навчанні варто застосовувати найбільш емоційно привабливі та професійно активні методи, які поділяються на неігрові (розбір конкретних ситуацій, імітаційні вправи, індивідуальне навчання) та ігрові (ділові ігри, рольові ігри, ігропроекування). Вони є найважливішими у професійній орієнтації освітнього процесу медичних ЗВО, оскільки є засобом для здійснення інтерсуб'єктивної взаємодії з метою організації самоосвітньої діяльності для оволодіння майбутньою професією, удосконалення професійної майстерності та створення нових алгоритмів діяльності. Завдання, пов'язані із проектно-пошуковою та дослідницькою діяльністю, допомагають викладачу розширити спектр пізнавальних можливостей та зацікавити студентів. Таким чином, у контексті навчальних дисциплін, що викладаються у процесі освітньо-професійної підготовки майбутніх фармацевтів, де розвивальні ефекти засвоєння знань і навичок стають більш очевидними, практики та теоретики відзначають зміну функцій викладача: від менторства до наставництва, від наставництва до консультування, від консультування до спільного, діалогічного розуміння себе та світу.

Одним з ефективних методів, які будуються на суб'єкт-суб'єктній взаємодії і використовуються у професійній підготовці майбутніх фармацевтів, є «Flipped Learning» (перевернуте навчання) або «Flipped Classroom» (перевернутий клас), який спонукає студентів брати активну участь в освітньому процесі та сприяє їхній самоосвітній діяльності. Flipped Classroom спрямоване на створення більшого простору для інтерактивної співпраці зі студентами та переміщення класичних етапів пояснення з фронтального викладання на самостійне навчання [11].

Таке навчання передбачає надання майбутнім фахівцям завдань на ознайомлення з новим матеріалом до опрацювання з викладачем на занятті. Те, що в інших випадках відбувається під час аудиторного заняття, а саме пояснення та представлення нового змісту, має бути перенесено за межі аудиторії – у час самостійної підготовки студентів. Це може означати перегляд фільму, розбір практичних проблемних ситуацій, обробку навчального тексту та трансформацію його в таблицю, інфографіку, схеми, тести тощо. Те, чим часто нехтують на заняттях, а саме поглиблення знань, практика та залучення студентів до опрацювання змісту навчального матеріалу, має відбуватися в умовах присутності викладачів. Це дозволяє педагогам активно супроводжувати ці процеси.

Час в аудиторії використовується для поглиблення розуміння через обговорення та спільні дії з вирішення навчальних задач, спільне створення ментальних карт, моделювання, дискутування тощо. Ця концепція відома як «перевертання». У цьому разі відбувається перерозподіл ролей викладача та самої структури заняття.

Швидкий розвиток інформаційно-цифрових технологій та зростання інструментів для співпраці й розповсюдження онлайн-контенту надають викладачам доступний набір інструментів для перевернутого навчання. В оригінальній концепції перевернутого класу викладач з'являється на відео чи аудіо. Створення відео (наприклад, Screent і Webinaria) і засоби розповсюдження інформації (наприклад, YouTube і Vimeo) уможливають створення змісту «перевернутого класу». Крім того існує велика кількість світових освітніх ресурсів (наприклад, iTunesU Khan Academy та Open Yale Courses), за допомогою яких викладач може доповнювати зміст вивчення конкретної дисципліни під час організації «перевернутого навчання». Хоча технологія не є обов'язковою умовою (текстовий вміст так само цінний, як і відеоконтент), безсумнівно, поєднання технології Web 2.0 і теорії навчання дозволив перевернутому навчанню стати цінним доповненням до спектру змішаного навчання. Для перевернутого навчання характерно використання водкастів (vodcast), подкастів (podcast) і преводкастингу (pre-vodcasting). Для цього використовують спеціальне програмне забезпечення: CMS (Content Management System, система управління вмістом) – використовується для створення та управління вмістом навчальних матеріалів; LMS (Learning Management System, система дистанційного навчання) – забезпечує доступ до навчальних матеріалів, організацію зворотніх та горизонтальних зв'язків тощо.

В основу «перевернутого класу» покладено деякі положення педагогічної психології, згідно з якими існують когнітивні процеси вищого та менш вищого порядку. Відповідно до відомої таксономії Б. Блума навчання базується на когнітивних процесах менш високого порядку – запам'ятовуванні та розумінні нової інформації. На вищих рівнях процесу навчання студенти застосовують те, чого вони навчилися на практиці, і генерують нові ідеї на основі свого досвіду [10]. У традиційному навчанні фокус частіше зосереджується на розумінні, а когнітивні процеси вищого рівня, такі як аналіз, застосування і творчість залишаються самим студентам. Використовуючи концепцію «перевернутого класу», студенти мають можливість досягти нижчих рівнів цієї ієрархії навчальних цілей у власному темпі, а потім працювати з викладачами для досягнення вищих рівнів цілей навчання.

Головна перевага «перевернутих класів» полягає в тому, що студенти можуть засвоювати новий матеріал у своєму власному темпі. Відео чи аудіо можна переглядати або слухати скільки завгодно разів. Студентам також пропонується безпосередньо досліджувати те, що їм не зрозуміло. Тобто створюються оптимальні умови для самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців. Етапи самостійної підготовки висувають високі вимоги до самодисципліни студентів. У контексті проведення занять в аудиторії викладач має можливість витратити більше часу на більш змістовне обговорення теми або практичне застосування концепцій та ідей через взаємодію зі студентами. Учасники освітнього процесу залучаються до спільного навчання з метою вирішення різноманітних завдань, зокрема й проблемного характеру, пов'язаних безпосередньо з їх майбутньою професійною діяльністю. У цьому контексті роль педагога зміщується до ролі фасилітатора та тренера, надаючи майбутнім фахівцям можливість контролювати власне навчання, вибудовувати освітню траєкторію навчання і темп навчання.

«Перевернуте навчання» не має жорсткої структури заняття, в усіх його варіантах зберігається попереднє опрацювання нового матеріалу самостійно, без безпосереднього контакту з викладачем. У педагогічній практиці напрацьована модель «перевернутого класу» з додаванням нового елемента, який допомагає студентам вчитися один в одного. Робота над новою темою починається із самостійного опрацювання навчального матеріалу з відеолекцій та інших ресурсів, а в аудиторії студенти об'єднуються в групи

та разом працюють над запропонованими викладачем завданнями. Відбувається суб'єкт-суб'єктна взаємодія на інтерсуб'єктивній основі, коли майбутні фахівці вчать одне в одного, допомагаючи не тільки знайти спільне рішення поставленої проблеми, але й пояснити партнеру, чому таке рішення є правильним, поділитися досвідом і отримати підтримку.

Наведемо приклад «перевернутого класу» у процесі самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців у галузі фармації.

Для самостійного опанування студентам надається відео за темою. Виклад нового матеріалу здійснюється у відеороліках із поясненнями та коментарями викладача. Це організовує самоосвітню діяльність студента, визначаючи мінімальні межі навчальної інформації та заохочуючи до більш ґрунтовного вивчення матеріалу. У процесі перегляду майбутній фахівець може структурувати відеоматеріал у таблицю або ментальну карту, визначаючи зони додаткового інтересу (що зацікавило й потребує більш детального розгляду) та проблемні зони (питання, які потребують додаткового пояснення).

На занятті в аудиторії студенти утворюють робочі групи, де взаємодіють один з одним і викладачем, обговорюючи проблеми та прояснюючи ті питання, які були визначені під час самостійної підготовки. Відбувається обмін знаннями й особистісними досвідами, прийняття аргументів та вироблення власних сенсів та розумінь. Це відбувається в інтерсуб'єктивному полі, створеному через суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників робочої групи.

Наступним кроком може бути колегіальне вирішення фармацевтичної виробничої задачі. Важливим у колективній роботі є розуміння та прийняття пояснень, готовність змінити власну точку зору або довести її прийнятність.

Більш складним варіантом цього завдання буде підтвердити й обґрунтувати пропонуване іншою робочою групою студентів рішення щодо обговорюваної навчальної проблеми. Це завдання успішно вирішується, якщо впродовж попереднього етапу виникло взаєморозуміння, довіра, прийняття досвіду інших учасників та самоаналізування. Студентам належить приймати доводи, розуміти їх, оцінювати і знаходити творче використання, тобто діяти комунікативно, створюючи інтерсуб'єктивне поле.

Висновки. Отже, важливим чинником трансформації, розвитку особистості здобувача освіти є здійснення суб'єкт-об'єктної взаємодії, яка за визначенням базується на гуманістичних, особистісно орієнтованих засадах, на інтерсуб'єктивній основі в освітній та самоосвітній діяльності.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у вивченні ресурсів цифрових технологій щодо розвитку вмінь особистості майбутнього фахівця до створення інтерсуб'єктивного поля в суб'єкт-суб'єктивній взаємодії в освітньому процесі.

Список використаних джерел:

1. Галликер М. Психология взаимопонимания. Взаимность и диалог. Харьков. 2013. 240 с.
2. Горбунова Л. С. Філософія трансформативної освіти для дорослих: університетські стратегії і практики: монографія. Суми. 2015. 710 с.
3. Дольская О. А. Организация инструментально-интеллектуальных возможностей человека. *Человек в современном мире: на пути к новой парадигме образования*: монографія. Харьков. 2016. Гл. 2. С. 55–117.
4. Кузьмінський А. Гуманістичні засади педагогіки в контексті освіти для миру. *Збірник наукових праць «Освіта для миру»*. 2019. Том 2. Київ – Переяслав-Хмельницький: ТОВ «Юрка Любченка». С. 294–305.
5. Папуча М., Наконечна М. Методологічні орієнтири дослідження інтерсуб'єктивної взаємодії в психології. *Психологічний журнал*. 2019. Випуск 5 (8). С. 277–294.
6. Резниченко Р. В., Тимашова Л. А. Інтелектуальна технологія управління ризиками віртуального підприємства. *Комп'ютерні засоби, мережі та системи*. 2017. № 16. С. 156–166.

7. Сакун А. В. Діалогізм як принцип сучасної освіти: комунікативний аспект. *Нова парадигма*. 2012. Вип. 109. С. 18-26.
8. Сурякова М. В. Атрибутивні процеси в інтерсуб'єктивній інтерпретації особистості. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*. 2016. Випуск 3 (48). С. 40–48.
9. Триняк М., Руденко С. Феномен множинної ідентичності у контексті парадигмального повороту від інструментальної до комунікативної раціональності. *Вісник НІОУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2023. Випуск 3(58). URL: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.58.285641/>
10. Hao Y. Exploring undergraduates' perspectives and flipped learning readiness in their flipped classrooms. *Computers in Human Behaviour*. 2016. Vol. 59. Pp. 82–92. URL: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.01.032>
11. Min Kyu Kim, So Mi Kim, Otto Khera, Joan Getman. The experience of three flipped classrooms in an urban university: an exploration of design principles. *The Internet and Higher Education*. 2014. Vol. 22. Pp. 37-50.

References:

1. Galliker, M. (2013). *Psikhologiya vzaimoponimaniia* [Psychology of mutual understanding]. *Vzaimnost i dialog* [in Russian].
2. Horbunova, L. S. (2015). *Filosofiya transformativnoi osvity dlia doroslykh: universytetski stratehii i praktyky* [Philosophy of transformative education for adults: university strategies and practices]. Sumy [in Ukrainian].
3. Dolskaia, O. A. (2016). Organizatsiia instrumentalno-intellektualnykh vozmozhnostei cheloveka [Organization of human instrumental-intellectual capabilities]. *Chelovek v sovremennom mire: na puti k novoi paradigme obrazovaniia*, 2, 55–117 [in Russian].
4. Kuzminskyi, A. (2019). Humanistychni zasady pedahohiky v konteksti osvity dlia myru [Humanistic principles of pedagogy in the context of education for peace]. *Zbirnyk naukovykh prats «Osvita dlia myru»*, 2, 294–305 [in Ukrainian].
5. Papucha, M., & Nakonechna, M. (2019). Metodolohichni oriientyry doslidzhennia intersubiektyvnoi vzaiemodii v psykholohii [Methodological guidelines for the study of intersubjective interaction in psychology]. *Psykholohichni zhurnal*, 5 (8), 277–294 [in Ukrainian].
6. Reznichenko, R. V., & Tymashova, L. A. (2017). Intelektualna tekhnolohiia upravlinnia ryzykamy virtualnogo pidpriiemstva [Intelligent risk management technology of the virtual enterprise]. *Kompiuterni zasoby, merezhi ta systemy*, 16, 156–166 [in Ukrainian].
7. Sakun, A. V. (2012). Dialohizm yak pryntsyyp suchasnoi osvity: komunikatyvnyi aspekt [Dialogism as a principle of modern education: communicative aspect]. *Nova paradyhma*, 109, 18–26 [in Ukrainian].
8. Suriakova, M. V. (2016). Atrybutyvni protsesy v intersubiektyvni interpretatsii osobystosti [Attributive processes in the intersubjective interpretation of personality]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 12: Psykholohichni nauky*, 3 (48), 40–48 [in Ukrainian].
9. Tryniak, M., & Rudenko, S. (2023). Fenomen mnozhynnoi identychnosti u konteksti paradyhmalnogo povorotu vid instrumentalnoi do komunikatyvnoi ratsionalnosti [The phenomenon of multiple identities in the context of a paradigm turn from instrumental to communicative rationality]. *Visnyk NYuU imeni Yaroslava Mudroho. Seriiia: Filosofiiia, filosofiiia prava, politolohiia, sotsiolohiia*, 3(58). Retrieved from <https://doi.org/10.21564/2663-5704.58.285641/> [in Ukrainian].
10. Hao, Y. (2016). Exploring undergraduates' perspectives and flipped learning readiness in their flipped classrooms. *Computers in Human Behaviour*, 59, 82–92. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.01.032> [in English].
11. Kim, M. K., Kim, S. M., Khera, O., & Getman, J. (2014). The experience of three flipped classrooms in an urban university: an exploration of design principles. *The Internet and Higher Education*, 22, 37–50 [in English].

Artiyushenko A. O.,
 orcid.org/0000-0002-2954-2714

**INTERSUBJECTIVE BASIS THAT PROVIDES SUBJECT-TO-SUBJECT INTERACTION
 IN ORGANIZING PRE-SERVICE PHARMACISTS' INDEPENDENT STUDIES**

The article considers some aspects of the organization of the pre-service activities of pharmacists' independent studies. The author focuses their attention to the implementation of the subject-to-subject interaction during the pre-service pharmacists' studies, in particular, on its intersubjective essence.

The article analyzes the concept of intersubjectivity and the importance of the conditions of its implementation. In the pedagogical interaction, establishing contact between subjects of the educational process is becoming highly important: it's not only about the understanding of information, but also about showing empathy and adjusting to another person that matters.

One of the conditions is to reach a consensus by overcoming the disunity between individuals during communication thanks to introspection and self-analysis. A person's own experience is used as an analogy for a hypothetical understanding of another person's experience.

In that case, there is trust and the desire to cooperate and to accept another person's experience. Intersubjective interaction is both a condition and a result of creating an intersubjective field in which mutual understanding, influence, and joint activities of the participants of the educational process take place.

The author states that the intersubjective approach is used in digital means of communication, management, and education under the influence of the ideas of self-management and self-development of cybernetic systems.

The dialogue and "swarm intelligence" are used as a model for decentralized learning and decision-making. The intersubjective knowledge and skills and multifunctioning shape one's own experience and the transformation of the participants of the interaction under the influence of each other, as well as contribute to their development. One of the effective methods that is based on the subject-to-subject interaction and are used in the professional training of future pharmacists, is the so-called "Flipped Classroom" that encourages students to take an active part in the educational process and promotes their self-education.

The method of the "Flipped Classroom" includes certain pedagogical aspects of psychology, according to which there are higher and lower cognitive processes. The students should be able to achieve lower levels of the hierarchy of educational goals (e.g., memorizing and understanding new information) independently at their own pace and then work with a teacher to achieve higher levels of learning goals (e.g., application, analysis, and evaluation).

The article presents an example of the "Flipped Classroom" in the pre-service pharmacists' studies with an emphasis on the subject-to-subject interaction, which is built on an intersubjective basis.

Key words: intersubjective approach, subject-to-subject interaction, personality transformation, communication and instrumental actions, multifunctioning, "Flipped Classroom".

Дата надходження статті: 07.09.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Терентьева Н. О.